

De Nederlandse notaris in Europa:

Eerst meewarig bekeken, nu benijd

‘Als je niet meedoet in Europa, loop je achter de feiten aan’, stellen Geertjan Sarneel en Jef Oomen. ‘Wat in Europa beslist wordt, heeft effect op het dagelijkse werk in het notariaat.’

TEKST Wilma van Hoeflaken | BEELD Truus van Gog

Eigenlijk neemt het Nederlandse notariaat in Europa een bijzondere positie in. ‘Toen wij in 1999 de liberalisering over ons heen kregen, keken de notarissen uit de andere EU-lidstaten daar vreemd van op’, zegt Jef Oomen, voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). ‘Men ging ervan uit dat het notariaat in Nederland zou verdwijnen. We waren de risee van Europa.’ Die tijd is al lang voorbij. De Nederlandse notaris heeft zich weten aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Oomen citeert Lineke Minkjan, buitenlandsspecialist van de KNB. ‘Zij vergelijkt ons met een vis die op het droge verder moet leven. In plaats van kieuwen hebben we pootjes gekregen. We hebben het notarisambt en het ondernemerschap weten te verenigen. We zijn niet teloorgegaan en we hebben nauwelijks iets ingeleverd op ons takenpakket.’

MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK

Om die reden kijkt het Franse notariaat nu met grote belangstelling naar Nederland. Als minister van Economische Zaken wilde Emmanuel Macron het notariaat liberaliseren. Nu Macron tot president gekozen is, wordt het voor de Franse notarissen nog urgenter om zich te beraden op hun positie. ‘Ze hangen aan onze lippen’, zegt oud-KNB-voorzitter Sarneel, die de KNB in Europa vertegenwoordigt. Zo komen begin juni zestig Franse notarissen

naar Nederland. Zij willen praten met Nederlandse notarissen om beter te kunnen begrijpen wat de effecten zijn geweest van de liberalisering op het Nederlandse notariaat de afgelopen vijftien jaar. Sarneel: ‘Wat kunnen zij leren van onze ervaringen om zo te kunnen inspelen op de mogelijke gevolgen van de zogenoemde wet Macron?’

Oomen: ‘Ik zeg niet dat we gidsland zijn, maar we worden beslist niet meer bespot. Het Nederlandse notariaat heeft een stevig draagvlak in de samenleving en we hebben een sterke focus op digitalisering. Dat zijn twee belangrijke pijlers en dat besef sijpelt nu ook door in Europa.’

TESTAMENTENREGISTER

Het Nederlandse notariaat is actief in Europa. De KNB maakt deel uit van de Raad van Europese notariaten, CNUE. Sarneel vertegenwoordigt de KNB bij CNUE-vergaderingen. In juni wordt hij voorgedragen als bestuurslid van ARERT, het platform dat de Centrale Testamentenregisters (CTR) verbindt. Via het CTR in Nederland kunnen Nederlandse notarissen eenvoudig nagaan of er een testament is gemaakt in een van de andere EU-lidstaten die aangesloten zijn bij ARERT. En andersom. Oomen: ‘De Nederlandse notarissen zijn grootgebruikers van dit platform. Nederland is altijd al internationaal georiënteerd.’ Momenteel werkt Sarneel mee aan het CEPEJ-onderzoek van de Raad van Europa. In dit onderzoek naar de ‘*efficiency of justice*’, dat

iedere twee jaar herhaald wordt, kijkt de Raad van Europa hoe efficiënt bijvoorbeeld de rechterlijke macht, de advocatuur en de deurwaarderij in de diverse lidstaten werken. Omdat het notariaat onderbelicht bleef in dit onderzoek, neemt een CNUE-commissie onder voorzitterschap van Sarneel dit hoofdstuk voor haar rekening. In september verschijnt het CEPEJ-onderzoek. ‘Dit doe ik weliswaar niet namens de KNB, maar namens CNUE. Het Nederlandse notariaat heeft er natuurlijk indirect ook belang bij’, aldus Sarneel.

KWALITEIT OP ORDE

Ook op het gebied van opleidingen speelt het Nederlandse notariaat een belangrijke rol in Europa. Een recent voorbeeld is het seminar over de Europese Erfrechtverordening, dat de KNB eind vorig jaar samen met het Belgische en Duitse notariaat organiseerde op verzoek van de Europese Commissie. En de peer reviews die de KNB ontwikkeld heeft voor intercollegiale toetsing gelden in sommige lidstaten inmiddels als voorbeeld. ‘Dat is ook iets waar de Franse notarissen nu zeer in geïnteresseerd zijn’, zegt Sarneel. ‘Als zij in juni hun licht opsteken bij de Nederlandse notarissen zal het gaan over bedrijfsvoering en ICT, maar ook over de peer reviews.’ Oomen: ‘Met peer reviews zorgen we er als notariaat zelf voor dat de kwaliteit op orde is. Je kunt dat beter zelf doen, dan dat het van buiten wordt opgelegd. Dat zien ze in Europa ook.’

voor notariaat en publiek voor en nieuwe grensoverschrijdende seminars.'

ANGELSAKSISCH VERSUS LATIJN

De verbetering van de positie van het notariaat ten opzichte van de Europese instituties, met name de Europese Commissie, is belangrijk, stelt Sarneel. 'Dat is een doel. Maar net zo belangrijk is het om de belangen van het Nederlandse notariaat in Europees verband te behartigen', zegt hij. 'Het verschil tussen het Angelsaksische notariaat en het onze, het Latijnse, keert steeds terug. Wij trekken nauw op met de andere Latijnse notariaten.' In dit verband is een voortdurend discussiepunt bijvoorbeeld de taakverdeling tussen de advocatuur en het notariaat. Sarneel: 'Bijvoorbeeld op het terrein van ondernemingsrecht of familierecht. Wie mag wat? Waar ligt de deskundigheid? Hoe kunnen we samenwerken?'

De KNB schaakt op vele borden, nationaal en internationaal, stelt Oomen. 'Een schaakspel is niet compleet als je niet op alle velden schaakt. Je kunt niet een stuk negeren, want je weet niet wat er kan gebeuren. Je moet alert zijn. Als je geen lijnen hebt met Brussel, loop je achter de feiten aan.'

'Een notaris was iemand die geneigd was achterover te leunen en te denken: het komt vanzelf wel naar je toe', zegt Sarneel. 'Dat is jaren zo geweest, maar dat is echt over. Een actieve opstelling in Europa is voor het notariaat heel belangrijk.' ■

LOBBY

Lobby is een belangrijk onderdeel van Sarneels werk. 'Zo is de Europese eenpersoonsvennootschap, de rechtspersoon die je zonder notariële tussenkomst in het leven kon roepen en digitaal kon inschrijven, dankzij onze gezamenlijke lobby in Europa voorlopig onderaan de prioriteitenlijst gekomen', zegt hij. Bij het behartigen van de belangen van het Nederlandse notariaat in Europa worden steeds keuzen gemaakt. 'Niet elke discussie is even relevant', zegt Sarneel. Als voorbeeld noemt hij de vraag of een buitenlander notaris in een andere lidstaat mag zijn. 'Die discussie hebben wij in Nederland al lang gevoerd. Een Spanjaard die Nederlands notarieel recht heeft gestudeerd en aan de inschrijvingseisen voldoet, kan in Nederland notaris zijn. Als vertegen-

woordiger van de KNB focus ik me op onderwerpen die voor Nederlandse notarissen belangrijk zijn. De Europese Erfrechtverordening en de Europese Huwelijksvermogensrechtverordening zijn heel relevant voor het dagelijkse werk in het notariaat. Het Europees Notarieel Netwerk van de CNUE bereidt hierover nieuwe voorlichtingscampagnes

MEER INFORMATIE

Een overzicht van de KNB-activiteiten in Europa en wereldwijd is te vinden op www.knb.nl bij internationale samenwerking. Activiteiten van de KNB kunnen onderverdeeld worden in lobby en positionering, in kwaliteit en regels, en in ledenservice en voorlichting.

Wat dat laatste aspect betreft, biedt www.cnue.be een praktisch hulpmiddel voor notarissen. Op deze site is eenvoudig te zien hoe iets in een lidstaat geregeld is, variërend van het huwelijksgoederenrecht in Oostenrijk tot het erfrecht in Spanje.